

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI VE İSTİHDAM DURUMLARI

Süleyman Murat YILDIZ

Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Balıkesir, Türkiye.

Özet

Bu çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumları ile bu kurumlarda yer alan bölümler, öğrenci sayıları ve istihdam durumları incelenmiştir. İnceleme sonucunda istihdam alanlarının kamu kurumları açısından kısıtlı olduğu ve bölümlere alınan öğrenci sayıları ile istihdam durumu arasında bir orantısızlık olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, İstihdam.

THE INSTITUTIONS GIVING PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TRAINING AND THE CURRENT STATES OF THE EMPLOYMENT OPPORTUNITIES PROVIDED FOR THEIR STUDENTS

Abstract

In this study, the institutes of higher education giving physical education and sports training and the departments in these institutions, the number of the students and possibilities of their students' finding a job were investigated. As a result of this investigation, it was found that areas of employment of the students are limited with regards to public institutions and there is an inconsistency between the number of the students registered and the job opportunities.

Keywords: Physical Education and Sport, Employment.

Giriş

Günümüzde okullar, eğitim sisteminin eğitim öğretim faaliyetlerinin organize bir şekilde yürütülmesi amacıyla yapılandırılmış bir alt sistemdir (5). Bir başka ifadeyle, eğitim hizmetlerinin topluma etkin bir biçimde sunulması amacıyla oluşturulan (9) sosyal kurumlardır (3).

Türkiye'de okullar, eğitim sistemi içerisinde kademelere göre düzenlenmiş bir kurumsal yapıya sahiptir. Sistem içerisindeki bu kurumsallaşma örgün eğitim (2,10) olarak adlandırılmaktadır. Yüksek öğretim kurumları da örgün eğitim kapsamı içinde yerini almaktadır. Örgün eğitim kapsamı içerisinde bulunan yükseköğretim, çağdaş eğitim öğretim esaslarına dayanan bir düzen içerisinde, milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına yönelik insan gücünü yetiştirme amacını taşımaktadır (8). Yükseköğretim içerisindeki eğitim kurumları üniversitelerdir (2). Kısaca üniversiteler, bilim ve eğitim kurumları olarak, hem bilgiyi üreten ve yayan, hem de her alanda gereksinim duyulan nitelikli insan gücünü (4,11) belirlenen amaçlar doğrultusunda yetiştiren kurumlardır (7).

Üniversitelerin içerisinde de çeşitli akademik birimler bulunmaktadır. Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumları da bu birimlerin içerisinde yer almaktadır. Ülkemizde ilk olarak 1930'larda Eğitim Enstitüleri olarak alanlarında eğitim

vermeye başlayan, 1990'lerden itibaren de yapılanma dönemleri başlayan Beden Eğitimi ve Spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumları günümüzde beş farklı programları ile eğitim vermektedirler (1). Bu çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumları ile bu kurumların istihdam durumları incelenmiştir.

1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yüksek Öğretim Kurumları

Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yüksek öğretim kurumları genel olarak, ülkemiz sporunun ve bireylerinin sağlıklı gelişimine katkıda bulunmak ve bu alana nitelikli eleman kazandırabilmek için gençlerimize üstün nitelikte akademik/pedagojik formasyonu bilgi ve becerisini kazandırmayı hedeflemektedir.

Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumları çeşitli akademik birimler çatısı altında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu birimler; Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yüksekokulu, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu adı altında yer almaktadır. Bu birimlerde yer alan bölümler ise; 'Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği', 'Spor Yöneticiliği', 'Antrenörlük Eğitimi', 'Rekreasyon' ve 'Spor Bilimleri' olarak sıralanmaktadır. Bunlardan Spor Bilimleri ile Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümleri tekli öğretim vermekte iken, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon bölümleri ikili öğretim verebilmektedirler. 2006 yılı itibariyle Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarının sayısı 54 iken, bu birimlere bağlı bölümlerin sayısı 112'dir (Tablo 1). Ayrıca, bu bölümlere alınan öğrenci sayısı ise 5260'dır (Tablo 2).

Tablo 1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bölümler

Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumları	Kurum Sayısı	Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bölümler								Bölüm Sayısı
		Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	Antrenörlük Eğitimi		Spor Yöneticiliği		Rekreasyon		Spor Bilimleri	
			I. Öğretim	I. Öğretim	II. Öğretim	I. Öğretim	II. Öğretim	I. Öğretim		
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	38	37	26	12	22	9	7	3	-	112
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu	2	2	1	-	-	-	2	-	1	
Eğitim Fakültesi	11	11	-	-	-	-	-	-	-	
Fen Edebiyat Fakültesi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
Sağlık Bilimleri Fakültesi	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
Sağlık Yüksekokulu	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
TOPLAM	54	51	27	12	22	9	9	3	3	

2006 yılı itibariyle Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumu sayısı 54 olup ve bunlara ait; 51'i Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, 27'si Antrenörlük Eğitimi, 22'si Spor Yöneticiliği, 9'u Rekreasyon ve 3'ü Spor Bilimleri olmak üzere toplam 112 adet bölüm bulunmaktadır (14).

Tablo 2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bölümlere Alınan Öğrenci Sayıları

Beden Eğitimi Ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumları	Beden Eğitimi Ve Spor Öğretimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bölümlere Ait Öğrenci Sayıları								Toplam Öğrenci Sayısı	
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği		Antrenörlük Eğitimi		Spor Yöneticiliği		Rekreasyon			Spor Bilimleri
	I. Öğretim	I. Öğretim	II. Öğretim	I. Öğretim	II. Öğretim	I. Öğretim	II. Öğretim	I. Öğretim		
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	1420	1030	510	830	325	280	135	-	5260	
Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu	60	30	-	-	-	60	-	30		
Eğitim Fakültesi	470	-	-	-	-	-	-	-		
Fen Edebiyat Fakültesi	30	-	-	-	-	-	-	-		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	-	-	-	-	-	-	-	30		
Sağlık Yüksekokulu	-	-	-	-	-	-	-	30		
TOPLAM	1980	1060	510	830	325	340	135	80		
GENEL TOPLAM	1980	1570		1155		475		80		

2006 yılı itibariyle Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarında yer alan bölümlere ait öğrenci sayısı toplam 5260'dır. Bu öğrencilerden; 1980'i Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde, 1570'i Antrenörlük Eğitimi Bölümünde, 1155'i Spor Yöneticiliği Bölümünde, 475'i Rekreasyon Bölümünde ve 90'ı ise Spor Bilimleri Bölümünde yer almaktadır (14).

1.1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarına Ait Bölümler

2006 öğretim yılı itibariyle Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarına ait bölümler Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği, Antrenörlük Eğitimi, Rekreasyon ve Spor Bilimleri olarak isimlendirilmiş olup, bunlarla ilgili detaylar aşağıda verilmiştir.

1.1.1. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü kapsamında; genel kültür, öğretmenlik formasyonu ve alan bilgisine yönelik eğitim öğretim verilmekte, kamu ve özel kurumlar için beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmektedir.

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümleri; "Abant İzzet Baysal, Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Ahi Evran, Akdeniz, Aksaray, Anadolu, Ankara, Atatürk, Balıkesir, Celal Bayar, Cumhuriyet, Çukurova, Dicle, Dumlupınar, Ege, Erciyes, Fırat, Gazi, Gaziantep, Gaziosmanpaşa, İstanbul, Kafkas, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Kastamonu, Kırıkkale, Kocaeli, Marmara, Mersin, Muğla, Mustafa Kemal, Niğde, Ondokuz Mayıs, Sakarya, Selçuk ve Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu" bünyesinde; "Hacettepe ile Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu" bünyesinde; "Amasya, Atatürk, Çanakkale Onsekiz Mart, Dokuz Eylül, Erzincan, İnönü, Karadeniz Teknik, Kırıkkale, Mehmet Akif Ersoy, Sakarya, Uludağ ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi" bünyesinde ve "Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi" bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu bölümlerde II. Öğretim bulunmamaktadır.

1.1.2. Spor Yöneticiliği Bölümü

Spor Yöneticiliği Bölümü kapsamında; ağırlıklı olarak spor yönetimi ve organizasyonu ile spor işletmeciliği alanlarında eğitim öğretim verilmekte, kamu ve özel sektörün spora ilişkin yönetim kademeleri için eleman yetiştirilmektedir.

Spor Yöneticiliği bölümleri; “Abant İzzet Baysal, Adnan Menderes, Akdeniz, Anadolu, Ankara, Atatürk, Balıkesir, Celal Bayar, Cumhuriyet, Çukurova, Dumlupınar, Ege, Erciyes, Fırat, Gazi, İstanbul, Kırıkkale, Kocaeli, Marmara, Muğla, Sakarya ve Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu” bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bunlardan; Dumlupınar, Ege, Erciyes, Gazi, Kocaeli, Marmara, Muğla, Sakarya ve Selçuk Üniversitelerinde II. Öğretim mevcuttur.

1.1.3. Antrenörlük Eğitimi Bölümü

Antrenörlük Eğitimi Bölümü kapsamında; ağırlıklı olarak antrenman (hareket) eğitimi ve genel kültür alanlarında eğitim öğretim verilmekte, kamu ve özel spor örgütlerinin çeşitli branşlarına antrenör yetiştirilmektedir.

Antrenörlük Eğitimi bölümleri; “Abant İzzet Baysal, Adnan Menderes, Akdeniz, Aksaray, Anadolu, Ankara, Atatürk, Balıkesir, Celal Bayar, Cumhuriyet, Çukurova, Dicle, Dumlupınar, Ege, Erciyes, Gazi, Gaziosmanpaşa, İstanbul, Kırıkkale, Kocaeli, Marmara, Muğla, Niğde, Ondokuz Mayıs, Selçuk ve Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu” ve “Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu” bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bunlardan; Abant İzzet Baysal, Adnan Menderes, Dicle, Ege, Erciyes, Gazi, Kocaeli, Marmara, Muğla, Ondokuz Mayıs ve Selçuk Üniversitelerinde II. Öğretim mevcuttur.

1.1.4. Rekreasyon Bölümü

Rekreasyon Bölümü kapsamında ise; alan bilgisi ve genel kültür alanlarında eğitim öğretim verilmekte ve spor animatörü ile çeşitli spor branşlarına lider yetiştirilmektedir.

Rekreasyon bölümleri; “Adnan Menderes, Anadolu, Kırıkkale, Kocaeli, Muğla ve Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu” ile “Hacettepe ve Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu” bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunlardan; Adnan Menderes, Kocaeli ve Sakarya Üniversitelerinde II. Öğretim mevcuttur.

1.1.5. Spor Bilimleri Bölümü

Spor Bilimleri Bölümü temel olarak turizmde rekreasyon, rekreatif spor yöneticiliği, spor animatörlüğü, sağlık bilgileri ile yoğunlaştırılmış spor bilimleri, fiziksel uygunluk uzmanlığı, liderliği ve ikincil olarak ise antrenörlüğe yönelik lisans eğitimi vermektedir.

Spor Bilimleri bölümü; Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ile Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde yer almaktadır. Bu bölümlerde II. Öğretim bulunmamaktadır.

2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarına Ait İstihdam Durumları

Burada özel istihdam alanlarındaki belirsizlik nedeni ile istihdam alanları olarak sadece kamu kurumlarına yer verilmiş ve yerleştirmeler 2005 ile 2006 yılları açısından ele alınmıştır.

Kamu kurumlarından olan Milli Eğitim Bakanlığı düzenli olarak her yıl beden eğitimi öğretmeni istihdam etmektedir. Ayrıca, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü de taşra teşkilatlarında öğretmen istihdam etmektedir. Üniversiteler de alanlarına yönelik olarak akademik eleman istihdam etmekte, ayrıca bazı üniversitelerin idari personel olarak da istihdam alanı açtıkları görülmektedir. Kamu kurumlarının istihdamı detayları şu şekilde görülmektedir:

2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığına 605'i kadrolu ve 400'ü sözleşmeli olmak üzere toplam 1005 beden eğitimi öğretmeni atanmıştır (13). Osmangazi Üniversitesine 2 antrenör kadrosu açılmış ve açılan bu kadroya beden eğitimi ve spor lisans mezunu, antrenörlük eğitimi lisans mezunu ve beden eğitimi öğretmenliği lisans mezunları müracaat edebilmiştir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 13 adet Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği lisans mezununa istihdam alanı yaratmıştır (14).

2006 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığına 832'i kadrolu ve 261'i sözleşmeli olmak üzere toplam 1093 beden eğitimi öğretmeni atanmıştır (13). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü; 118 antrenör eğitimi lisans mezununa antrenör olarak, 13 spor yöneticiliği lisans mezununa sportif eğitim uzmanı olarak, 18 beden eğitimi ve spor lisans mezununa ise memur olarak istihdam alanı yaratmıştır. Öte yandan, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü de 11 adet Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği lisans mezununa istihdam alanı yaratmıştır (14).

Yukarıda da görüleceği üzere kamu kurumlarında, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği lisans mezunlarına yönelik istihdam alanları görülürken, rekreasyon ve spor bilimleri lisans mezunlarına yönelik herhangi bir istihdam alanları görülmemektedir.

Sonuç

Kamu kurumları açısından ele alındığında Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarına yönelik istihdam alanlarının kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu kurumlardaki bölümler ile alınan öğrenci sayıları incelendiğinde öğrenci girdisi ile istihdam durumu arasında bir orantısızlık olduğu anlaşılmaktadır. İstihdam alanının geniş olmaması, yükseköğretim kurumlarının hızla artması ve bu kurumlara alınan öğrenci sayılarının da fazla olması bir bakıma 'öğrenci yetiştirme' sürecini hızlandırmıştır. Bunun sonucunda, mezun olan öğrencilerin büyük bir kısmı istihdam edilememe durumu ile karşılaşacaktır. Nitekim Yıldız (12), 2004 yılında KPSS sınavına giren beden eğitimi öğretmen adayı sayısının 17387 olduğunu bildirmektedir. Bu sayıya her yıl 2000 civarında beden eğitimi ve spor öğretmeni adayı eklendiğinde istihdam bekleyenlerin sayısında her yıl artış görülecektir.

Antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinin hızla mezun vermesine karşın istihdamın dar olması, ayrıca spor bilimleri ile rekreasyon bölümü mezunlarına yönelik herhangi bir istihdamın olmaması da göze çarpmaktadır.

Genel olarak Beden Eğitimi ve Spor öğretimi veren kurumların çeşitlilik gösterdiği de görülmektedir. Çok sayıda ve kriter belirlemeden açılan kurumlar ve bunlar ile ilgili belirsizlikler yüzünden beden eğitimi ve spor alanlarının geleceğinin olumsuz etkileneceği düşünülmektedir. Nitekim Çerez (6), beden eğitimi ve spor öğretimi veren yükseköğretim kurumlarının mezun ettikleri öğrenciler istihdam sınırlılığı nedeniyle ihtiyaç fazlası durumuna düşmekte olduğunu bildirmektedir.

Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor öğretimi veren kurumlara bir kriter getirilmesi, bunlarla ilgili belirsizliklerin giderilmesi, başta öğrenci yetiştirme sürecini hızlandıran II. Öğretimlerin kaldırılması ve tüm bölümlerdeki öğrenci sayılarının istihdam durumları da göz önüne alınarak makul düzeylere çekilmesi önerileri verilebilir. Belirtilen bu düzenlemelerin yapılması istihdam sorunlarının ortadan kalkmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

1. AÇIKADA, C.: Türkiye'de Spor Eğitimi Veren Kurumların Yeniden Yapılanması ve Hakemli Çalışmaların Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, (8),1, 17 – 42, 1997.
2. ALIÇ, M.: Genel Liselerde Örgütsel Değişme İhtiyacı. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:382, Eskişehir, 1990, s:72,75.
3. AYDIN, M., BAŞAR, H., ÜNAL, I., BURGAZ, B., BADAĞAN, Y., BALCI, E., KOÇAK, Y.: Eğitim Sosyolojisi. İlk-San Matbaası LTD. ŞTİ, Ankara, 1987, s:7.
4. ÇELİK, V.: Yüksek Öğretimde Örgütsel Öğrenme ve Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Örneği. Sürekli Kalite İyileştirme Sempozyumu, Haberal Eğitim Vakfı, Başkent Üniversitesi, Ankara, 1997, s:127.
5. ÇELİKKAYA, H.: Eğitim Sosyolojisi. Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1996, s:41.
6. ÇEREZ, H.: An Application Model Of Total Quality Management And Strategic Plannig For Sports Management Departments Of Physical Education And Sports Schools. The 10th Ichper.SD Europe Congress&The TSSA 8th International Sports Science Congress, Antalya, Turkey, November 2004.
7. ÇOBAN, A.: 21. Yüzyıla Girerken Öğretmen Eğitiminin Boyutları. Milli Eğitim Yayınları No: 137, Ankara, 1998, s:84.
8. ERGUN, M., ERGEZER, B., ÇEVİK, İ., ÖZDAŞ, A.: Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ocak Yayınları, Ankara, 1999, s:196.
9. İMAMOĞLU, A.F., YERLİSU, T.: Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Görev Yapan Yöneticilerin Yöneticilik ve Liderlik Becerilerinin Değerlendirilmesi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, VIII, 1, 2003, s:62.
10. SÖNMEZ, V.: Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s:2.
11. TÜRK, E.: Türk Eğitim Sistemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999, s:120.
12. YILDIZ, S.M.: An Investigation of Educational Supports, Opportunities of Career Development and Job Opportunities After Graduation at Schools of Physical Education and Sports. The 9th International Sports Sciences Congress, Mugla University, Turkey. November 2006.
13. http://personel.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=207, (09.11.2006)
14. <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA79D6F5E6C1B43FF76931832F09F8AF5>, (09.11.2006)